

Predstavljamo vam knjigu

GDJE SU DOKAZI?

Kad mi je u oktobru/listopadu 2013. profesorica Livia Puljak mailala molbu da pročitam i korigiram knjigu „Gdje su dokazi“, te da svoje prijedloge za korekcije pošaljem najkasnije za 48 sati, nisam mislila da je moguće nešto *prima vista* pročitati i još pri tom korigirati u tom vremenskom okviru, uza sve svoje redovne obaveze, bez obzira što mi je problematika knjige već poprilično poznata. Ali, radoznala po prirodi, i spremna da testiram svoje granice, prihvatila sam se zadatka. Ubrzo sam svaki slobodni tren (najbukvalnije) koristila da se vratim štivu jer mi je bilo ljepljivo zanimljivo. Iskreno, argumentirano, duhovito i poučno. Grozničavo sam čitala, i istovremeno korigirala, mahnitno zaljubljena u stil pisanja i način prezentacije podataka.

Knjiga *Gdje su dokazi?* objavljena je u nakladi Profila u ožujku/martu 2014. godine. Knjiga je prevedena volonterski, a pripremu i izdavanje knjige omogućilo je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske u okviru programa popularizacije znanosti. Knjigu je na hrvatski jezik prevela dr Livia Puljak, profesorica Medicinskog fakulteta u Splitu, koja se volonterski bavi promocijom dokaza u medicini i 2008. je u Splitu osnovala hrvatski ogranak Cochrane kolaboracije, a trenutno je u funkciji *knowledge brokera* hrvatskog ogranka Cochrane-a.

Knjiga na jednostavan način objašnjava kako možemo znati što je u medicini sigurno i učinkovito, i koliko su pouzdani dokazi u medicini. A jedini pouzdan dokaz za učinkovitost i sigurnost postupaka koji se preporučuju pacijentima jest objektivno kliničko istraživanje, odnosno randomizirani kontrolirani pokus. Više takvih istraživanja može se objediniti istraživanjem koje se naziva sistematski/sustavni pregled (*systematic review*), koji predstavlja sam vrh dokaza u medicini. Iako to možda zvuči jednostavno – da terapije treba provjeriti objektivnim testovima, i da se dokazi trebaju sažimati kako bismo znali što je učinkovito i sigurno – brojni svakodnevni postupci u medicini na objektivan način nisu provjereni. Knjiga pokazuje primjere dobrih, loših i nepotrebnih istraživanja, kao i primjere katastrofa koje su se dogodile zbog primjene lijekova koji nisu bili dovoljno dobro istraženi.

Evo nekoliko razloga zašto biste vi trebali pročitati knjigu *Gdje su dokazi?*.

Razlog prvi: saznajte zašto je mišljenje stručnjaka problematično ako se ne koristi zajedno s najboljim dokazima. Iako smo možda uvjereni da je naše mišljenje iznimno vrijedno i da su naši dojmovi vrlo važni, u hijerarhiji dokaza u medicini mišljenje stručnjaka nalazi se na samom

dnu piramide. To je zato jer naše mišljenje može biti subjektivno, vidimo ono u što vjerujemo, i ni na koji način to mišljenje nismo izmjerili. Međutim, ako napravimo bilo koju vrstu istraživanja, ako nešto izmjerimo, zabilježimo

i objavimo, već smo se popeli nešto više u piramidi dokaza u medicini. Tek kombiniranjem kliničkog iskustva s najboljim dokazima u medicini i željama/potrebama pacijenata dobivamo medicinu utemeljenu na dokazima.

Razlog drugi: naučite gdje se nalaze najbolji dokazi i neka vam pritom uzor bude Galileo Galilei. Naime, ako želite biti u tijeku s modernom medicinom, onda trebate koristiti izvore informacija koje pruža moderna znanost. Galileo Galilei (1564-1642) prvi je znanstvenik koji je svoje teorije odlučio provjeriti na objektivan način – on je uporabom teleskopa testirao svoja uvjerenja o astronomiji i rezultate svojih promatranja objavio. Zbog toga se smatra utemeljiteljem moderne znanosti. Zdravstveni radnici ne moraju nužno izmjeriti i analizirati sve što ih zanima u medicini, ali trebali bi znati gdje se nalaze najbolji dokazi, najbolja mjerenja i analize koje su drugi napravili.

Razlog treći: ako vjerujete da su nove terapije uvijek bolje od starih, i da je više terapije nužno bolje za bolesnika, a isto tako ako ste uvjereni da je rano otkrivanje bolesti uvijek dobro za bolesnika, ova će vam knjiga pokazati da griješite. Dokazi pokazuju suprotno. Novo nije uvijek bolje, više nije uvijek bolje i ranije nije uvijek bolje.

Razlog četvrti: predgovor za drugo izdanje knjige, koja se u originalu zove *Testing Treatments*, napisao je Ben Goldacre, poznati britanski liječnik i autor knjiga *Bad science* (u Hrvatskoj je prevedena kao *Loša znanost*) i *Bad pharma*, svjetski poznati borac za medicinu utemeljenu na dokazima, objektivna istraživanja i transparentnost kliničkih istraživanja. U svom predgovoru Ben Goldacre piše da su sustavni pregledi najvažnija inovacija u medicini u zadnjih 30 godina.

Razlog peti: knjiga je zanimljiva, nije velika, lako i brzo se čita.

Uz knjigu *Gdje su dokazi?* saznat ćete mnogo toga novoga i dobiti priliku da svakodnevne postupke u medicini, i svoje vlastite postupke, pogledate drugim očima.

dr Mersiha Mahmić-Kaknjo, Kantonalna bolnica Zenica

